

ΤΟΥ **Ηλία Ιωακείμογλου**

Προφανώς δικαιολογημένη ήταν η θυμηδία που προκάλεσαν οι δηλώσεις της Θεανώς Φωτίου σχετικά με την ελληνική οικογένεια που κάπως βολεύει την οικονομική της στενότητα εφευρίσκοντας συνταγές διατροφής χαμηλού κόστους. Ωστόσο, οι μαρμελάδες και τα γεμιστά της υπουργού έχουν και μια σκοτεινή πλευρά. Τώρα που γελάσαμε αρκετά με εκείνη, μπορούμε να αναρωτηθούμε ποιο είναι το σημαινόμενο πίσω από το γελοίο σημαίνον. Το σημαινόμενο, λοιπόν, δεν είναι τίποτα άλλο από τον «λιτό βίο» του Γιάννη Βαρουφάκη: μια ζωή στο όριο της επιβίωσης (για τους φτωχούς), φτώχη (για τους προλετάριους) ή έστω υλικά περιορισμένη (για τους μικροαστούς), πλην όμως τίμια και αξιοπρεπής, όπως για παράδειγμα στη δεκαετία του 1950 —και δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι η υπουργός συμπλήρωσε με νόημα ότι το μενού της, που δεν προορίζεται βεβαίως για τις εύπορες τάξεις που κατέχουν την εξουσία, μάς είναι γνωστό από το παρελθόν. Είμαστε εκπαιδευμένοι στη λιτότητα από την Ιστορία, λέει.

Για να αποκτήσει το πλήρες νόημα της η προτροπή της υπουργού, πρέπει να την τοποθετήσουμε μέσα στα συμφραζόμενά της, που είναι η σημερινή οικονομική συγκυρία. Ο λιτός βίος ως πρότυπο ζωής προκύπτει ως αυθόρμητο ιδεολόγημα των σημερινών σοσιαφιλελεύθερων διαχειριστών της εξουσίας υπό την πίεση της ανάγκης τους να εφεύρουν ένα «νέο μοντέλο ανάπτυξης»: ένα νέο καθεστώς συσσώρευσης κεφαλαίου, ένα νέο καθεστώς εκμετάλλευσης της εργασίας, υπό τους περιορισμούς που θέτουν η ύφεση, το υπέρογκο δημόσιο χρέος, και φυσικά η αδήριτη ανάγκη της αστικής τάξης να μεταφέρει όλα τα βάρη της κρίσης στις υποτελείς κοινωνικές τάξεις. Ο λιτός βίος είναι ένα απαραίτητο συστατικό στοιχείο του νέου καθεστώτος συσσώρευσης που αναδύεται μέσα από τους συνεχείς οικονομικούς και κοινωνικούς σχηματισμούς που επέβαλαν τα δύο πρώτα μνημόνια και θα ολοκληρωθούν με το μνημόνιο Τσίπρα-Τσακαλώτου. Ας πιάσουμε όμως το νήμα από την αρχή.

Από την μεγάλη ύφεση στη μεγάλη στασιμότητα

Η μνημονιακή πολιτική της πενταετίας 2010-2014 βύθισε την οικονομία σε παρατεταμένη

ύφεση που μείωσε δραματικά την διαπραγματευτική ισχύ των μισθωτών, αποδυνάμωσε τις συνδικαλιστικές τους οργανώσεις και κατακρήμνισε τους μισθούς. Η παρατεταμένη ύφεση απόκτησε με τον καιρό λειτουργίες οικονομικού δαρβινισμού: επέβαλε την λογική της εκκαθάρισης των μη ανταγωνιστικών ή λιγότερο ανταγωνιστικών κεφαλαίων και των «μη ανταγωνιστικών» εργαζόμενων ώστε η οικονομία, αν και συρρικνωμένη, να βρει, τελικά, έναν καινούργιο δρόμο αύξησης της παραγωγής και των κερδών μέσω μιας διαδικασίας δημιουργικής καταστροφής. Το παραγωγικό δυναμικό συρρικνώθηκε και η ανεργία αυξήθηκε κατακόρυφα. Πρόκειται για διαδικασία εγγενή στον καπιταλισμό, που προκειμένου να βγει από τις μεγάλες δομικές κρίσεις του, κάθε φορά κανιβαλίζει τις πιο αδύναμες επιχειρήσεις, καταβροχθίζει τους πιο αδύναμους εργαζόμενους, απαλλοτριώνει πλούτο και περιουσίες των μεσαίων και των λαϊκών στρωμάτων, επιβάλλει στις παραγωγικές εργαζόμενες τάξεις την επισφάλεια ή την ανεργία. Η διαδικασία αυτή της δημιουργικής καταστροφής έχει προχωρήσει στην Ελλάδα και οι δυνάμεις της αστικής τάξης βρίσκονται πλέον αρκετά κοντά στην οριστική μορφοποίηση, θεσμική κατοχύρωση και παγίωση ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης, ενός νέου καθεστώτος συσσώρευσης κεφαλαίου, με τα βάρβαρα χαρακτηριστικά που επέβαλε η μνημονιακή πολιτική. Ο ελληνικός καπιταλισμός βρίσκεται λοιπόν σήμερα, χάρη στην «φυσική επιλογή» των ανθεκτικότερων κεφαλαίων που πραγματοποιήθηκε στη διάρκεια της βαθιάς ύφεσης, με μικρότερο μεν παραγωγικό σύστημα αλλά με ισχυρότερες επιχειρήσεις. Η συνολική ζήτηση είναι εξαιρετικά μειωμένη, αλλά όχι τόσο μειωμένη για κάθε επιχείρηση ξεχωριστά, αφού τώρα οι ισχυρότερες επιχειρήσεις που επέζησαν ιδιοποιήθηκαν την ζήτηση των ανταγωνιστών τους που υπέκυψαν στην κρίση. Οι δυνάμεις της εργασίας έχουν αποδυναμωθεί εξαιτίας της ανεργίας και των νομοθετικών παρεμβάσεων στην αγορά εργασίας, οι οποίες κατέργησαν τους θεσμούς προστασίας της εργασίας. Το μέσο περιθώριο κέρδους είναι πολύ υψηλό και η αμοιβή εργασίας είναι πια εξαιρετικά χαμηλή, τόσο σε σύγκριση με την περίοδο πριν το δεύτερο μνημόνιο όσο και σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της δυτικής Ευρώπης. Οι μνημονιακές αλλαγές έχουν συγκροτήσει ήδη το περίγραμμα ενός νέου καθεστώτος συσσώρευσης κεφαλαίου και η διαδικασία συγκέντρωσης των συνθηκών για την οριστική μετάβαση σε μια νέα περίοδο συσσώρευσης κεφαλαίου, φαίνεται ότι πλησιάζει στην ολοκλήρωσή της με το μνημόνιο Τσίπρα-Τσακαλώτου.

Έτσι, παρά το γεγονός ότι η εφαρμογή του τρίτου μνημονίου θα προκαλέσει νέο κύκλο εκκαθαρίσεων στο εργατικό δυναμικό και στο παραγωγικό δυναμικό που θα έχουν υφεσιακές επιπτώσεις, υπάρχουν ήδη ενδείξεις ότι το μισο-έτοιμο μνημονιακό καθεστώς συσσώρευσης κεφαλαίου διαθέτει ένα δυναμικό ανάπτυξης με χαμηλούς ρυθμούς της τάξης του 2% (πρόκειται για τον μακροχρόνιο ρυθμό ανάπτυξης που μπορεί να επιτύχει η ελληνική οικονομία όπως αυτός υπολογίζεται από το ΔΝΤ και άλλες μελέτες). Μπορεί τώρα κάποιος

να φανταστεί ως πόσο μεγάλη επιτυχία θα προβληθεί αυτό από τον Αλέξη Τσίπρα, το περιβάλλον του και τους σοσιαφιλελεύθερους ιδεολόγους του Σύριζα αυτή η μετάβαση από τη μεγάλη ύφεση στη μεγάλη στασιμότητα.

Ανεργία και λιτός βίος

Με τόσο χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, όμως, είναι αδύνατο να υπάρξουν μεγάλες αυξήσεις στην απασχόληση, και το ποσοστό ανεργίας μετά από μια κάποια πτώση θα διατηρηθεί σε υψηλά επίπεδα. Ακόμη και εάν ολόκληρη η αύξηση της παραγωγής γινόταν με προσλήψεις, ο αριθμός των απασχολούμενων θα αυξανόταν όσο και το προϊόν, δηλαδή κατά 2%, δηλαδή περίπου 70 χιλιάδες άτομα ετησίως. Θα χρειαζόταν έτσι κάτι παραπάνω από μια δεκαετία για να έχουμε «μόνο» μισό εκατομμύριο ανέργους. Επειδή όμως ένα μέρος από την αύξηση της παραγωγής κατά 2% θα το καλύπτουν οι αυξήσεις της παραγωγικότητας της εργασίας, θα υπήρχε διαρκώς συντήρηση ενός μεγάλου εφεδρικού εργατικού δυναμικού που θα πίεζε διαρκώς τους μισθούς και θα μονιμοποιούσε την απορρύθμιση της αγοράς εργασίας και τις εργοδοτικές αυθαιρεσίες.

Η χρόνια υψηλή ανεργία ως μέσο πειθάρχησης των εργαζόμενων τάξεων, η διατήρηση των μισθών σε πολύ χαμηλά επίπεδα και η καθήλωση της αγοράς εργασίας σε καθεστώς μόνιμης απορρύθμισης, δεν είναι τα πρόσκαιρα χαρακτηριστικά μιας πολιτικής ή μιας μεταβατικής περιόδου, είναι τα χαρακτηριστικά της ανάπτυξης που θα επέλθει κάποια στιγμή στη βάση του νέου καθεστώτος εκμετάλλευσης της εργασίας που χτίζεται σταδιακά με τα μνημόνια (και είναι ήδη μισο-έτοιμο).

Στο σημείο αυτό, λοιπόν, εισέρχεται η πολιτική κουζίνα της Θεανώς Φωτίου, με τα γεμιστά της, τα απομεινάρια της κατανάλωσης που θα ανακτηθούν στην πορεία τους προς τις χωματερές προκειμένου να παρασκευαστούν τροφές για τους φτωχούς, και τα παρόμοια. Είναι, μια φθηνή λύση που θα μας επιτρέψει να ζούμε χωρίς πολλά - πολλά έξοδα, ένας λιτός βίος που προορίζεται για εμάς στα πλαίσια του μνημονιακού καθεστώτος συσσώρευσης κεφαλαίου —**το οποίο δεν θα μπορεί να σταθεί όρθιο χωρίς τους χαμηλούς μισθούς και την ύπαρξη ενός πολυπληθούς εφεδρικού δυναμικού ανέργων**. Ετοιμαστείτε, λοιπόν, για τον λιτό βίο, είναι το μήνυμα της υπουργού: ο πλούτος που θα παράγεται σε αυτή τη χώρα όταν αρχίσει η επανεκκίνηση της οικονομίας θα προορίζεται στο μεγαλύτερο μέρος του για τις ανώτερες κοινωνικές τάξεις, τις τάξεις που κατέχουν την ιδιοκτησία και την εξουσία.

Η πολιτική κουζίνα της Θεανώς Φωτίου είναι, λοιπόν, το ίδιο απεχθής με την προτροπή της

τελευταίας Γαλλίδας βασίλισσας «ας φάνε παντεσπάνι».

Πηγή: rednotebook